

ANKARA'DA BİR YENİDEN KULLANIM ÖRNEĞİ: SALT ULUS

Tuğçe UTKU

Atılım Üniversitesi, utkutugce@gmail.com

ÖZET

Mevcut yapı stoğunun korunması, gelecek nesillere aktarılması geçmişten günümüze her zaman tartışılan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yapılar özellikle tarihi değer taşıyorsa, toplumun değişen tarihini, kültür farklılıklarını, yaşam biçimlerini en somut referansları ile günümüze yansıtımları açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak yapılar, her zaman aynı işlev ile günümüze taşınmamaktadır. Sosyal, kültürel, toplumsal veya ekonomik nedenlerden dolayı işlev değiştirmek durumunda kalmaktadır. Bu durumdayapının günümüz şartlarında yaşamını sürdürebilmesi için “yeniden kullanım” yöntemi devreye girmektedir. Bu sebeple çalışmanın amacını, bir yapının, yıkılıp yeniden inşa edilmesi yerine, yeniden kullanılarak kullanıcı hafızasındaki kesintinin/sürekliliğin veya yenilenmenin sorgulanması oluşturmaktadır.

Çalışmada yeniden kullanım ve bu yöntemin kullanıcı üzerindeki farkındalığı, Ankara'da Cumhuriyet döneminde kentin omurgasını oluşturan Ulus-Kızılay Atatürk Bulvarı hattı üzerinde bulunan SALT ULUS Sanat Müzesi üzerinden değerlendirilecektir. Eski Osmanlı Bankası'nın müfettişlik lojmanı olarak kullanılan yapı, günümüzde sanat müzesine dönüşerek kullanıcı ile buluşmaya devam etmektedir. Çalışmanın bundan sonra gerçekleştirilecek dönüşümler için bir tartışma ortamı yaratacağı hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: Yeniden kullanım, kullanıcı, kentsel hafıza

EXAMPLE OF REUSE IN ANKARA, TURKEY: SALT ULUS

ABSTRACT

Existing building stocks of cities to be transferred to future generations, is always present emerges as a topic of discussion from past to present. If these structures especially are of particular historical value, changing history, culture differences, in terms of references to reflect the present day with the most concrete way of life it is of paramount importance. The structures also don't always reach to present day with same function. They have to change their function based on social, cultural, social or

economic reasons. In this case, the "reuse" method is put into effect in order to survive in today's conditions. For this reason, the purpose of the study is to interrogation user memory of interruption / durability or renewal by reuse the structure, instead of being destroyed and rebuilt.

In this study the reuse method and the method's awareness on the user were evaluated on SALT ULUS Art Museum on the Ulus-Kızılay Atatürk Boulevard, which constitutes the city's backbone during the Republican era in Ankara. This building, which is used as Inspector's lodgings of the former Ottoman Bank, continues to meet with its users by turning into an art museum today. Finally the aim of the study is to create a discussion environment for the transformations to be made.

Keywords: Reuse, user, urban memory

1.GİRİŞ

Yeniden kullanım potansiyeli olan, geçmişe tanıklık etmiş, yapıldığı dönemin özelliklerini günümüze taşıyan binaların mevcut yapı stoğu içerisinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Çünkü bu yapılar toplumun değişen tarihini, kültür farklılıklarını, yaşam biçimlerini günümüze yansıtmaktadırlar. Aynı zamanda bu değişimler toplumun değişen mimari yüzünü de kent ölçeğinde kullanıcılara göstermektedir. En genel hali ile yeniden kullanım yöntemi, yeni bir yapı tasarlama ve inşa etme durumu olmadığı şartlarda mevcut yapı stoğunda bulunan yapılara, onların yaşamlarını sürdürmelerini sağlayabilecek yeni mekânsal değerler kazandırmak olarak tanımlanır. Yapıyı yeniden kullanım sürecine yönlendiren etmenler ise kentin yaşadığı toplumsal, ekonomik ve kültürel dönüşümlerdir.

Yapısal olarak ayakta olan, sosyo-kültürel ve ekonomik değişimlere bağlı olarak işlevsel ömürlerini tamamlamış binaların (Aydın ve Yıldız, 2010), güncel mekânsal ihtiyaçların karşılanabileceği şekilde "yeniden işlevlendirilmesi", alternatif bir yapı üretim süreci olarak tanımlanmaktadır (Selçuk, 2016: 11).Yapıların mevcut özelliklerinin, yeniden kullanılması, mevcut yapı stoğunun sosyal getirisini üst düzeye çıkaracak bir yaklaşım olarak önerilir.(Douglas, 2002: 196)

Çalışmaya konu olan Salt Ulus'un da sınırları içinde bulunduğu Ulus, Ankara'nın Cumhuriyet döneminde, günlük hayatıyoğun geçtiği şehir merkezidir. Ancak nüfusun artması ve düzenlenen imar planları ile kent merkezi Ulus'tan Kızılay'a doğru kaymıştır. Ulus'un geçirmiş olduğu bu dönüşüm elbette hem tekil olarak hem de birçok yapı grubunda fonksiyon dönüşümüne neden olmuştur. Bu durumdan etkilenen Eski Osmanlı Bankası günümüzde hala banka olarak kullanılmaya devam ediyor olsa da konaklama amaçlı inşa edilen ek binası günümüzde Salt Ulus ismi ile bir sanat merkezine dönüşmüştür. Çalışma, yeniden kullanım kavramını yapının bulunduğu konum, kullanım süreci, mekânsal değişim, kullanıcı etkileşimi gibi başlıklar ile Salt Ulus üzerinden inceleyecektir. Bu incelemede yapının geçirdiği mekânsal değişimlerin mimari planları üzerinden incelenmesinin yanı sıra yerinde gözlemler ile yeni işlevin adaptasyonu, kullanıcı farkındalığı, yapıya ulaşım, çevresel ve yapısal yaklaşımlar gibi değerlendirme kriterleri de belirlenmiştir.

Bu kapsamda çalışmanın amacı bir dönem kentin merkezi olan ve tarihi sit alanı içerisinde bulunan bir bölgede,tarihi değer taşıyan bir yapıya yeni bir işlev verilirken ne gibi mekânsal değişimlerin gerçekleştiği tespit edilmekle beraber, verilen yeni işlevin adaptasyonu da değerlendirmektir. Ayrıca yeni işlevin,kentte bulunan kullanıcısı ile etkileşimini değerlendirerek bundan sonra gerçekleşmesi öngörülen yeniden kullanımlar için bir eleştiri ortamı yaratması hedeflenmiştir. Mekânsal değişimlerin tespiti ve yapının kullanım durumu

hakkındaki saptamalar için literatürden ulaşılan bilgilerin değerlendirilmesinin yanı sıra yerinde gözlem yöntemi kullanılmıştır.

2. ESKİ OSMANLI BANKASI LOJMANLARINDAN SALT ULUS'A

Ankara planlandığı günden bu yana pek çok değişim ve dönüşümle beraber katmanlaşan bir kent haline gelmiştir. Başkentinkatmanlaşma sürecinde imar planı uyarınca şehir merkezinde, meclis ve bakanlık yapılarının yanı sıra banka yapılarına yer ayrılmıştır. Banka yapılarının birer birer yükselmesiyle önemli bir dönüşüm geçiren kent; sırasıyla Osmanlı Bankası, Ziraat Bankası, İş Bankası ve Merkez Bankası gibi bankaların faaliyete geçmesiyle kamu yapıları sayısını giderek arttırmıştır. Çalışma, bahsi geçen Osmanlı Bankası'nın ek yapısı olan ve konaklama biriminden sanat merkezine dönüştürülen, Salt Ulus yapısını ele almıştır. (Şekil 1)

Şekil 1. Salt Ulus caddeden görünüm

(Utku, 2016)

Geçirdiği dönüşüm ile başkentinsosyal hayatına katkı sağlamayı hedefleyen yapı, işleve adaptasyon durumu ile yüzleşmekte ve git gide çok merkezli bir kentin ilk merkezilerinden biri olan Ulus sınırlarında kullanıcısı ile buluşmaktadır. Her şeyden önce yapının geçirdiği dönüşümleri, eski fonksiyonunun farkındalığını hissederek incelemek çalışmanın hedeflerinden biri olmuştur.

2.1 Yapı hakkında bilgiler

Yapı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında kentin hızla gelişmesi ile Atatürk Bulvarı üzerinde yükselen banka yapıları arasındaki eski Osmanlı Bankası'nın ek binası olarak inşa edilmiştir. Atatürk Bulvarı ve İstiklal Caddesi'nin kesiştiği noktada bulunan eski Osmanlı Bankası'nın mimarıolan GuiloMongeri (1873-1953) çalışmanın konusu olan ek binanın da mimarıdır. (Şekil 2-3) Bunun yanında yapı Ankara'nın Cumhuriyet döneminde en büyük peyzaj birimi olarak varlığını sürdüren Gençlik Parkı'nın hemen karşısında konumlanmıştır. Bugün Ankara'nın merkezi konumlarına bir geçiş özelliği taşıyan cadde üzerindeki yeri ve aldığı yeni işlev çalışma için araştırılması gereken ve farkındalık yaratılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmıştır.

Şekil 2-3. Salt Ulus konumu ve çevresi

(Google earth alıntısı,2017)

Ulubay ve Türkeri (2014)Eski Osmanlı Bankası Ek Binasının inşaatına, Osmanlı Bankası'na hizmet vermek amacıyla, ana binadan kısa bir süre sonra başladığını ve 13 Ekim 1927'de yönetim kurulu tarafından yapılmasıkararlaştırılan ek binanın inşasınınHolzmann Şirketi tarafından yapıldığını belirtmiştir. 1928 yılında yapımı tamamlanan yapı, uzunca bir süre müfettişlik lojmanı olarak kullanılmıştır. Yapıbir süre müfettişleriyle ailelerini konuk etmiştir. 1970'li yıllardan itibaren şubenin bir uzantısı olarak kullanılmış ve bir dönem oldukça sık başvurulanan teminat mektupları gibi bankacılık işlemleri o noktadan yapılmıştır. (URL-1) Bu durum 2000'li yılların başlarına kadar sürmüş, daha sonra boşaltılan yapı, 2002'den 2013'e kadar atıl durumda kalmıştır. Bu süreç içerisinde hiç kullanılmayan yapının, Osmanlı Bankası'nın Doğu Grubu'na geçmesiyle birlikte yeniden ele alınıp, işlevlendirilmesi kararlaştırılmıştır. Büyük ölçüde cephesi ileorijinalliğini koruyan yapı, 3 Nisan 2013 tarihinde SALT Ulus ismiyle çeşitli kültürel faaliyetlerin ve sergilerin yapılmasına imkân sağlayan bir birime dönüştürülmüştür. (Ulubay ve Türkeri, 2014:121 ve URL-2, 2017) (Şekil 4-5) Yapının Salt Ulus adı altında sergi merkezi olarak kullanımı 2017 yılının Eylül ayında son bulmuş olup, geçirdiği bu işlev dönüşümünün 4 yılda etkisini yitirme süreci bu çalışma için de değerlendirilmesi gereken bir konu olarak ortaya çıkmıştır.(Tablo 1)

Tablo 1. Yapının kullanım amaçları çizelgesi

Yıl	Yapının kullanım amacı
1928	Müfettişlik lojmanı olarak yapımı tamamlanmıştır
1970-2002	Osmanlı Bankası uzantısı olarak kullanımı
2002-2013	Yapı kullanılmıyor
2013-2017	Salt ulus – Sergi ve kültürel faaliyetler
Eylül 2017	Salt Ulus ismi kapsamında sergi ve kültürel faaliyetler amaçlı kullanımının sonlanması

Şekil 4-5 Salt Ulus ön cephe gündüz ve akşam görünümüleri

(URL-3, Erişim tarihi:20.10.2017)

Yapılış amacı müfettişlik lojmanı olan yapı zemin kat ve birinci kattan oluşmaktadır. Dönüştürülmeden önceki kullanımında, zemin katını müstemilat ve depo oluştururken, birinci katını üç oda, mutfak, yemek odası ile birlikte tasarlanan salon, antre, ofis (çalışma odası), hol (gece holü), banyo, wc ve ışıklık (avlu) oluşturmaktadır. Sergi mekânı işlevine dönüştürülürken geçirdiği mekânsal değişimler bir sonraki bölümde ilk mekânsal düzeni ile karşılaştırmalı olarak açıklanmıştır.

2.2. Osmanlı Bankası müfettiş lojmanlarının yeniden kullanımı

Yapılış amacı konaklama birimi olan yapı bağlı olduğu ana binanın (eski Osmanlı Bankası) işlevinin özel kuruma geçmesi ile günümüz kullanımına adapte olması beklenen yeni bir işlevle dönüştürülmüştür. Lojman/konaklama özelliğinden, sergilerin yapıldığı, ufak panellerin gerçekleştirildiği ve Ankara'nın kültürel mekânlarının adâhil olmaya çalışarak bir kültür sanat merkezine dönüştürülen yapı, bu dönüşüm sürecinde mekânsal olarak bazı değişimler yaşamıştır. (Şekil 5-6)

Şekil 5-6. Salt Ulus sergi iç mekan görünümüleri (Sergi mekanları)

(URL-3)

Sergi ve kültürel faaliyetlerin yapıldığı Salt Ulus'un zemin katını ofisler, depo, sergi/seminer salonu ve ıslak hacimler oluşturmaktadır. Yapının önceki işlevi ile karşılaştırıldığında zemin katın sergi işlevine uygunluğunu sağlamak açısından bölücü duvarların kaldırıldığı ve ek birimler yapıldığı görülmüştür. (Şekil 7-8) Zemin katın ana yola bakan cephesi 1. Kat kotuna kadar geniş bir cam yüzeye sahip olup, kullanıcının iç mekânlateması bu şeffaflık ile sağlanmıştır. Yapının büyük ölçüde cephe orijinallliğini

koruyarak (Ulubay ve Türkeri, 2014: 121) yeni işlevine adaptasyonu sağlandığı görülmüştür.

Şekil 7-8. Salt Ulus düşey sirkülasyon ve sergi mekân görünüm

(Utku,2016 ve URL 3)

Yapının birinci katı mevcut durumda iki adet sergi mekânına sahiptir. Osmanlı Bankası'nın Doğu Grubu'na geçmesiyle ek yapının Salt Ulus'a dönüştürülmeden evvel kullanımı süresince toplantı ve görüşme odaları şeklinde tasarlanarak üstten bir geçitle yan parseldeki Garanti Bankası Ulus Şubesi'ne (önceki Osmanlı Bankası Ankara Şubesi) bağlanmıştır. (URL-1,2017) Bu köprü halen mevcut olmakla birlikte şeffaf malzemesi ve üzerine konumlandırılan Salt Ulus yazısı ile kullanıcıyı yapıya davet eden bir giriş levhası görevi de görmektedir. (Şekil 9) Ayrıca birinci katta, konaklama işlevindeki oda birimlerinin bölücü duvarlarının kaldırılması ile oluşturulan sergi mekânlarına ek olarak ıslak hacim mevcuttur.

Şekil 9. Bağlantı köprüsünden görünüm

(Utku,2016)

Yapının işlev dönüşümü sırasında geçirdiği değişiklikler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Salt ulus ilk yapılış planları ve günümüz planları (Çizimler ölçeksizdir.)

Bulunduğu Kat	Yapının ilk planları(URL-4)	Yeni işlev sonrası değiştirilmiş planları ¹	Yapılan temel değişiklikler
Zemin Kat Planı			<p>Zemin katta bulunan depo ve müştemilat odaları birleştirilerek ön cephede şeffaf yüzey ile dışarıdan algılanabilecek salon oluşturulmuş. Tıpkı 1. Kat gibi sınırları genişletilerek işleve yönelik ofis mekanları, depo,wc eklenmiştir.</p>
1.Kat Planı			<p>1.Katta salon ve yemek odası birleştirilmiştir. Arka cephede bulunan odaların bölücü duvarları kaldırılmış ve daha geniş sergi alanları elde edilmiştir. Önceki plan düzeninde bulunan banyo depoya dönüştürülmüş ve yeni plan düzleminde wc bölümü yeniden düzenlenmiştir. Bir köprü bağlantısı yapılarak yapının banka ile bağlantısı oluşturulmuştur.</p>

3. BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER

Ulus, bugün başkentten birçok bölgesinden kolay ulaşılabilir olan ve kent gelişiminin odak noktası olarak tanımlanan bir alandır. Bayraktar (2013) Cumhuriyetten sonra yaşamsal ve mekânsal olarak modern bir kent kurgusuyla yeniden inşa edilen başkent Ankara'da Ulus'un kentsel yaşam pratikleri açısından önemli deneyim alanları olduğunu vurgulamıştır. Ancak tarihsel süreç içerisinde toplumsal ve ekonomik durumlar sebebiyle kent merkezilerinin değişimine bağlı olarak bu deneyim alanlarının kullanım amaçları, kullanıcı grupları, mekânsal tanımları ve kamusal alanları da değişmiş ve günümüz koşullarında da değişmeye devam etmektedir. Çalışmada özellikle farkındalığına dikkat çekmek ve yeniden kullanım örneğinin sürecini açıklamak amaçlı ele alınan Salt Ulus bahsedilen bu kriterlere uyan, değişen ve günümüz koşullarında Ankara'nın mevcut kültürel omurgasına tutunmaya çalışan bir yapıdır. 2013 yılı itibariyle mekânsal birçok değişim yaşayarak sergi ve kültürel faaliyeti ile kente kazandırılan yapı, 2017 yılı Eylül ayında bu işlevin şehrin başka merkezlerine aktarılması düşüncesi ile terk edilmiştir. (URL-5, 2017)

Yapının hem konaklama işlevinden sonra sergi mekanına dönüşmesi, hem de sergi ve kültürel faaliyet kullanımının şehir merkezine taşınma kararı ile yeniden boş kalması durumu değerlendirildiğinde bazı kriterlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bunlar;

- Ulaşım ve erişilebilirlik,
- Yapının bulunduğu konumun kent içindeki toplumsal ve bölgesel değeri,
- Ankara'da kültür sanat etkinliklerinin mekânsal olarak bütünlüğü ve Salt Ulus'un bu bütünlüğe ne kadar bağlandığı,
- Verilen işlevin yapı tekeline ve çevresindeki yapı grubu düşünüldüğünde adaptasyonu,
- Kent kullanıcısının Ankara'da bu yapıya olan farkındalığı

Değerlendirilecek bu durumlar çevresel, kullanım ve yapısal değerlendirme başlıkları altında sınıflandırılarak açıklanmıştır.

3.1. Çevresel (Ulaşım- konum) ve Kullanım (kullanıcı- farkındalık) değerlendirme

Salt Ulus belirli bir döneme tanıklık etmiş mimari yapı ve nirengi noktalarının arasında var olmuş bir yapıdır. Çevresinde Cumhuriyet döneminin kamu yapılarını oluşturan Merkez Bankası, Osmanlı Bankası, Vakıf Apartmanı (Devlet Tiyatroları), yapıldığı dönemde sosyal aktivitelerin sıklıkla gerçekleştiği kent içinde değerini kaybetmeye başlayan Gençlik Parkı gibi önemli mimari birimler bulunmaktadır. Yapının böylesi bir alanda sergi ve kültür merkezi işlevi ile yeniden kullanımı, hem tekil olarak hem de oluşturduğu kullanıcı potansiyeli ile kent içindeki değerini korumaya yönelik önemli bir adım olarak görülmüştür. Buna rağmen yapıya bu işlevi veren kurumun kültür-sanat etkinliklerini kentin merkezi noktalarına taşınması sebebiyle yapıyı 2017 yılının Eylül ayı itibariyle kullanmaması sebebiyle yapı işlevini kaybetmiştir. Bu durum mevcut durumda yapının değerini koruyamaması ve gelecekte verilmesi tahmin edilen yeni işlevlere adaptasyon konusunda endişeleri de ortaya çıkarmıştır.

Bahsedilen işlev dönüşümlerinin, kentin ve bölgenin toplumsal ve kültürel değişimlerinden oldukça etkilendiği saptanmıştır. Günümüzde Ulus semti sahip olduğu tarihi değerleri nedeniyle her ne kadar turistlerin sıklıkla ziyaret ettiği bir alan olsa da, kentte bulunan her kullanıcı tarafından talep görülen bir bölge olarak görülmemektedir. Bunun sebebi bölgede yerleşik hayatın kültürel farklılıkları, mekânsal olarak kentsel çöküntü alanlarını içinde barındırması, bölge halkının gelir dağılımındaki belirgin dengesizliklerin

olması gibi nedenlerle sıralanabilir. Şimdiki Ulus, Cumhuriyet döneminde başkent modernleşme sürecine katkı sağlayan kent merkezinden gittikçe farklılaşmaktadır. Hem kentin merkezinde olup, hem de bu farklılıklar ile her kullanıcının ulaşabileceği alanlar elde edememek mevcut yapı stoğunun yeterli kullanılmamasından kaynaklanmaktadır. Bu durum tıpkı Salt Ulus binasının geçirdiği işlev dönüşümünde olduğu gibi kent hafızasını da etkilemekte, tarihi değer taşıyan yapıların kullanıcısı ile buluşmasında sıkıntılara neden olmaktadır.

Bina verilen işlev dolayısıyla yalnızca Ankara'daki kullanıcılarına değil aynı zamanda kültür- sanat etkinliklerine ilgi duyan çevre kentlerdeki kullanıcıların da kullanımına açıktır. Bu nedenle binaya erişim önemli bir kriterdir. Erişim ölçütünü yapının kent içindeki konumu ve ulaşım olanaklarını kapsayan araçların yakınlığı belirlemektedir. Salt Ulus konum olarak metro ve kentin her semtinden merkez Kızılay'a giden otobüslerin duraklarına yakınlığı sebebiyle ulaşılabilir görülmüştür. Ancak yoğun trafiğin aktığı cadde üzerinde bulunması ve çevrede otopark alanlarının yetersizliği sebebiyle yapıya özel araç ile ulaşım zorlaşmaktadır.

Salt Ulus için çevresel değerlendirme başlığını bir ölçüde etkileyen başka bir unsur da bu mekanı kullanıcının ne kadar farkında olduğu sorusudur. Toplamda bünyesinde 17 sergi açılan, farklı kurumların birçok sergisine de ev sahipliği yapan bu mekanda, sinema, seminer, çalıştay gibi birçok eylemin de gerçekleştirilmekte olduğu ve son yıllarda çeşitliliğin artmasının mekana ulaşan kullanıcı sayısını da etkilediği görülmüştür. Ancak ileriki bölümde de değinilecek olan mekan kapasitesinin yetersizliği dışında, bugün hala Koruma amaçlı İmar Planlarının revize edildiği (Ankara Büyükşehir Belediyesi) Ulus'un, tarihi içerisinde özgün bir tasarıma sahip bir yapının beklenen farkındalığı yaratmamasının, toplumsal ve bölgesel başka sorunları da beraberinde getirdiği görülmüştür. Ulus kentin çok merkezci olma tavrına tepki olarak mevcut durumda hem mekânsal olarak hem de toplumsal olarak dönüşüm halindedir. Bu dönüşüm elbettesergi ve kültürel fonksiyonları kentin kullanıcısının daha çok kullandığı merkezi alanlarına taşımaya zorlamıştır. İşlevini koruyamaması kullanıcının Ankara'da kültürel talebini bu alanda karşılamak istemediği, daha çok kentin diğer merkezlerinde aradığını göstermiştir.

3.2. Yapısal (dönüşüm yoğunluğu) değerlendirme

Salt Ulus yeniden işlevlendirilme sürecinde iç mekanda birçok değişim geçirmiş, ancak dış cephe orijinallliğini olabildiğince korumuştur. Bu durum tarihi dokusu itibarıyla kullanıcının yapıyı dışardan fark etmesini arttıran bir özellik olarak görülmüştür. Ayrıca zemin katın sahip olduğu kaldırım seviyesinden başlayan geniş cam yüzeyler kullanıcı ile mekan arasındaki etkileşimi arttırmıştır. (Şekil 10)

Şekil 10. Zemin kat iç mekandan dış mekân görünümü

(Utku,2016)

Bu şeffaflık sayesinde kullanıcı zemin katta bulunan bir sergiyi arada herhangi bir engel olmadan rahatlıkla görebilmekte ve yapının fonksiyonu hakkında bilgi vererek yapıya davet etmektedir. Bu bağlamda gerçekleştirdiği kültürel aktivitelerin ve sergilerin daha fazla ziyaretçiye ulaşmasını hedefleyen bu tür mekânlar için, cephesiyle kullanıcısı olmayan grupları bile etkilemesi, cephe özelliklerinin önemli olduğu sonucuna ulaştırmıştır.

Konaklama işlevinde bir ailenin birey sayısına veya konaklamaya gelen az sayıda kullanıcının kullandığı mekânların sergi ve kültürel faaliyetler için daha fazla kullanıcıya hitap eden mekânlara dönüştürmek mekânlar üzerinde bazı temel ve optimum kararların oluşmasına neden olmuştur. Bu nedenle verilen işlevin adaptasyonu sebebiyle yapının iç mekânında, önceki işlevinde bulunan oda birimlerinin bölücü duvarı kaldırılarak daha geniş sergi mekânları elde edilmiştir. (Şekil 11-12) Bu durum tarihi değer taşıyan bir yapı için uygulanan müdahalenin fazla olduğu dezavantajının yanında, işleve uygunluk sağlaması zorunluluğu ile değişime adaptasyon olarak değerlendirilmiştir. Bu noktada değişiklik her ne olursa olsun yapı bir süre de olsa kullanıcısı ile buluşturulmuş ve atıl kalmaktan kurtarılmıştır. Salt Ulus özelinde yeniden kullanım yöntemi değerlendirilecek olursa, sergi ve kültürel fonksiyonunun yüklenmesi tarihi özelliklerine rağmen yüksek yapıların arasında kimliksiz kalma durumunun önüne geçilmesini sağlamıştır. Büyüklük sebebiyle daha kapsamlı sergilere ev sahipliği yapamasa da kullanıcının çoklu kent merkezleri arasında bu merkezin de varlığına katkı sağlayabilmesi açısından, yapıya şans verilmesi gerektiği görülmüştür.

Salt Ulus bugüne kadar yalnızca sergilere ev sahipliği yapmamış, aynı zamanda sinema gösterimleri, çeşitli grupların çalıştayları, özel konuşmacıların davet edildiği söyleşiler de gerçekleştirmiştir. Bu fonksiyonlar özellikle Ankara gibi nüfus yoğunluğu fazla olan kentlerde hem sayıca fazlalığa hem de mekânlarda hacim olarak büyüklüğe ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla Salt Ulus her ne kadar kullanıcıya sunduğu kültürel aktivite sayısını arttırmış olsa da konaklama biriminden dönüştürülmesinden kaynaklı daha ufak ölçekli açıklıklara sahip olduğu için bahsi geçen eylemlere yetersiz kalmıştır. Bu da mekana gelen kullanıcının bir sonraki gelişi için sürekliliğini etkileyen bir unsurdur. Bu nedenle atıl kalmaması, tarihi dokunun değerinin kullanılması gibi taşıdığı birçok avantajın yanında kullanıcı kaybetme ihtimalinin olması işlev değişimine neden olan en önemli faktör olarak görülmüştür.

Şekil 11-12. Salt Ulus zemin iç mekân sergi ve gösterim

(URL-6,2017, Utku,2017)

4.SONUÇ

Mevcut yapı stoğunun yeni bir işlev verilerek yeniden kullanılması toplum ve kent için kültür varlığının sürdürülebilirliği ve yaşamını devam ettirebilmesi durumlarına duyarlı bir tutum olarak görülmektedir. Bu nedenle, kullanıcısı ile etkileşimin kesintiye uğramaksızın, verilen işlevin mekana adaptasyon sağlaması konusu dikkate değer bir konudur. Bu kapsamla ele alınan çalışma, yeniden kullanılan kültür varlığının yeni işleve uyumunun sorgulanmasını, Ankara'nın kültür varlığı olan Salt Ulus ile mekânsal değişimlerini inceleyerek ve yapının kullanım sürecini izleyerek değerlendirmiştir.

Bayraktar (2013) günümüzde Ulus ve Kızılay meydanlarının, kamusal anlamlarda güçlendirilmesi açısından oldukça önemli birçok tartışmayı konu aldığını belirtirken merkezlerin köhneleşmesini giderecek biçimde genişletilmesi, her iki merkezin de var olan potansiyellerine dikkat çekilmesini, Cumhuriyet'e ve öncesine ait tarihi ön plana çıkaracak biçimde Ulus Meydanı'nın yeniden ele alınmasını belirtmiştir. Bu meydanların yaşayabilmesindeki en temel başlangıcın kamusal anlamlarının zenginleştirilmesi ile gerçekleşebileceğini vurgulamıştır.

Salt Ulus, ismini de aldığı, başkentin halen birçok değişim yaşamaya devam ettiği, kendisinin de yok olma tehdidi ile karşılaşma sürecinde bu dönüşümlerden etkilendiği, kentin kalplerinden biri olan Ulus semtindedir. Ulus'un dönüşümüne Atatürk Bulvarı aksı devamında bulunan ve kendisi de işlev dönüşümü geçirmiş (sergi salonundan opera salonuna) Opera Binası, yine işlev değiştirmiş ve güncel işlevleri ile Devlet Tiyatroları binası, Pul müzesi, peyzaj düzenlemesi revize edilen Gençlik Parkı, yıkılan İller bankası ve Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, inşaatı 2017 yılında tamamlanan camii yapısı katkı sağlayan birkaç yapı ve yapı grubudur. Salt ulusun da tüm bu değişimlerden etkilenmemesi elbette kaçınılmaz olmuştur. Ancak dış mekânda orijinalliği ile günümüze taşınmış bu yapının işlev adaptasyonu sağlayamamasında binanın konumu, erişilebilirliği, kullanıcının deneyimleme talebi, kentin kültürel omurgasının olumlu/olumsuz tarafları, işletheadaptasyon, var olan mekânların dağılımı ve niteliği, verilecek işlevin mekânsal gereksinimleri ve adapte edilebilirlik düzeyinin değerlendirilmesi önemli kriterler olarak belirlenmiştir. (Aydın ve Yıldız, 2010)

Yapılan analizler sonucunda 2017 yılı itibariyle yeniden işlevsiz kalacağı görünen yapıyı, kullanılmayan ve kendi kendine kent içinde kaybolan bir yapı olmaktan kurtaracak

yeni bir işlevin önerilmesi gerektiği öngörülmüştür. Bu işlev, kullanım sürecindeki değerlendirmelerle beraber geri bildirimler göz önünde bulundurularak kent bütünlüğü ve büyüklüğü düşünülerek, yapının mekânsal kapasitesine uygun bir işlev olmalıdır. Mevcut durumda 2 sergi salonu ve ofis birimlerine sahip olan yapının tüm kent kullanıcılarına hitap eden bir işlevi koruyamadığı görülmüştür. Bu işlev yerine konaklama işlevi gibi daha az kullanıcıya hitap eden mekânlara dönüşmesi, yapının kullanım performansını arttıracaktır. Bu nedenle daha özel eylemlerin yapıldığı ve hatta çevresi ile belirli dönemlerde etkileşim halinde olabilecek işlevlere dönüşmesi önerilebilir. Örneğin ilgi duyan kullanıcıların ulaşabileceği müzik okuluna dönüşerek hem devlet tiyatroları sahnelerini kullanmak amaçlı, kurumla iletişimde olan, hem de bugün Ankara'nın diğer yeşil alanlarına kıyasla değerini yitirme noktasında varlığını sürdüren GençlikPark'ında bazı temsillerin gerçekleşmesi ile parkı canlandıran bir mekân haline dönüştürülebilir. Salt Ulus'ta görüldüğü üzere bugün yeniden kullanım problemini tek yapı ölçeğinde çözmek ne yazık ki işlevlerin sürekliliğini kısıtlamakta ve bölgesel kalkınmaya hizmet konusunda sıkıntı yaşanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle bu yapıya ileride verilecek işlevin Ulus'un kullanım sürecine bakılarak geri beslemelerle desteklenmesi beklenmektedir.

Bölge olarak Ulus için veya Salt Ulus için tanımlanan ve değerlendirilen yeniden kullanım yönteminin olumlu/olumsuz durumunu genelleme amacı gütmeyerek değerlendiren bu çalışmanın, bundan sonra gerçekleşecek yeniden kullanımlar için örnek teşkil etmesi hedeflenmiştir. Ülke olarak neredeyse her kentte sahip olduğumuz tarihi değerleri ve bu mevcut tarihi doku içinde yeni yapı yapma imkânlarının zorluğu göz önünde bulundurulursa yeniden kullanım yöntemi daha uzun yıllar tartışılacak bir konu olmaya değer görecektir. Çalışmayla elde edilen değerlendirmeler, yeniden kullanımda, işleve, işlevin gereksinimlerine mekânın kullanım sürecine ilişkin analizleri belirlemek ve en önemlisi farkındalık yaratmak adına önemli olmaktadır.

JOURNAL OF AWARENESS

KAYNAKÇA

Aydın, D., Yıldız E., 2010, Yeniden Kullanıma Adaptasyonda Bina Performansının Kullanıcılar Üzerinde Değerlendirilmesi. *METU JFA*, 27(1), 1-22.

Bayraktar, N., 2013, Tarihe Eş Zamanlı Tanıklık: Kızılay ve Ulus Meydanlarının Değişim Süreci, *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 20-35.

Douglas, J. (2002). *Building Adaptation*, Oxford/İngiltere: Butterworth Heineman, ISBN 0-7506-5085-0, 196.

Selçuk, M. (2006). *Binaların Yeniden İşlevlendirilmesinde Mekânsal Kurgunun Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya, 11.

Ulubay, S., Türkeri İ., 2014, Ankara Eski Osmanlı Bankası Ankara Şubesi Ek Binası, *Docomomo_tr Türkiye Mimarlığında Modernizmin Açılımları Bildiri Özeti Kitabı*, ISBN: 978-975-442-677-9, 121.

Utku, T., 2016, Fotoğraf Arşivi

URL-1. http://www.mimarizm.com/haberler/mongeri-nin-banka-binası-salt-ulus-a-donustu_117486 [Erişim Tarihi: 02.10.2017]

URL-2. <http://saltonline.org/en/512/salt-ulus> [Erişim Tarihi: 02.10.2017]

URL-3.

<https://www.flickr.com/photos/saltresearchandprograms/albums/with/72157658434388549> [Erişim Tarihi: 20.10.2017]

URL-4.

https://www.archives.saltresearch.org/R/I9159VUUTKA2VE7B9B198CD6GJS2MVIRVNKTFRDXKD5UHU7JM-02397?func=dbin-jump-full&object_id=1421639&silo_library=GEN01&pds_handle=GUEST [Erişim Tarihi: 02.10.2017]

URL-5. <http://saltonline.org/tr/1687/saltin-arastirma-ve-programlari-ankaraya-yayiliyor> [Erişim Tarihi: 11.10.2017]

URL-6.

<https://www.flickr.com/photos/saltresearchandprograms/albums/with/72157658434388549> [Erişim Tarihi: 23.10.2017]

JOURNAL OF AWARENESS

NOTLAR

1.Güncel planlara 20 Ekim 2017 tarihinde Salt Ulus Program Sorumlusu Aslı Alpar aracılığı ile ulaşılmıştır.